

INA ROOK

3.

“WE WILLEN AF VAN SCHOTJES, LABELS EN DIAGNOSES”

In Kampen zitten sbo-leerlingen en leerlingen van cluster 3 en 4 samen in een groep. Het is een belangrijke stap op weg naar inclusief onderwijs, vindt Ina Rook, directeur van Prisma; gespecialiseerd Onderwijs Kampen.

Het begon met samenwonen: drie scholen – sbo, so 3 en so 4 – werden gehuisvest in één gebouw, waar ook een dependance van een cluster 2-school, buitenschoolse opvang voor kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften, en praktijken voor fysiotherapie, ergotherapie en logopedie zijn gehuisvest.

WOLK

Rook, die directeur was van alle drie de scholen, zag de gezamenlijke huisvesting als een uitgelezen kans om de scholen te integreren. Niet alleen vanwege de efficiëntie – het bespaart tijd en geld – maar vooral omdat het een belangrijke stap is op weg naar inclusief onderwijs. “Dat is ons uiteindelijke doel. Ik spreek liever van een ‘wolk’ dan van een ‘stip’ op de horizon, omdat dat suggereert dat je precies weet hoe het er in de toekomst uit zal zien. Dat is niet zo. Maar het is wel zonneklaar dat we regulier en speciaal onderwijs willen integreren. Integratie van speciale scholen is een mooie eerste stap.”

Sinds augustus 2016 vormen de drie scholen samen ‘Prisma; gespecialiseerd Onderwijs Kampen’. De cluster 2-school is niet in Prisma opgenomen. “Met

die school hebben we een LAT-relatie”, aldus Rook. “En... wat niet is kan komen.” Het bestuur liet zich niet weerhouden door het feit dat de integratie wettelijk niet mogelijk was. “We hebben het – met medeweten van de inspectie – toch gedaan”, zegt Rook. “Niet lang daarna werd er, onder andere als gevolg van lobby van ons bestuur, in de Tweede Kamer een motie aangenomen waardoor we experimenteeruimte kregen om hiermee verder te gaan. Inmiddels is dat bekrachtigd door een experimenteerregeling die per 1 augustus 2018 ingaat.”

ÉÉN VRAAG

Prisma moet vooralsnog wel met twee Brinnummers werken – voor sbo en voor so – maar in de praktijk is het één organisatie voor gespecialiseerd onderwijs die, in de woorden van Rook, service verleent aan kinderen met speciale onderwijsbehoeften, in dit gebouw én in reguliere basisscholen. “We willen af van schotjes, labels en diagnoses. ‘Cluster 3’ en ‘cluster 4’ zijn hier verboden woorden. Want om welk kind het ook gaat, het draait altijd om één vraag: wat heeft dit kind aan ondersteuning nodig?”

Waardig, veilig, begrepen en gezien. Dat zijn de kernwaarden die ten grondslag liggen aan de werkwijze van Prisma, die wezenlijk verschilt van wat de afzonderlijke scholen voorheen deden. Sbo-, so3- en so4-leerlingen zitten nu immers bij elkaar in de groep, althans in de onder- en middenbouw, en deels bovenbouw. Omdat de kinderen van de

bovenbouw al langer samen in een groep zitten, is besloten om deze groepen grotendeels te laten zoals ze zijn. Ook de zogenoemde ‘stergroepen’ met kinderen met een meervoudige beperking die zeer specialistische hulp nodig hebben, zijn vooralsnog buiten de samenvoeging gehouden.

AARDVERSCHUIVING

Het is een aardverschuiving. Niet zozeer voor de kinderen; die vinden het eigenlijk heel gewoon dat ze allemaal verschillend zijn, vertelt Rook. “In het reguliere basisonderwijs zitten kinderen van alle niveaus toch ook allemaal bij elkaar in de groep? Maar voor veel medewerkers is het best lastig, onder meer omdat ze zich vaak hebben vereenzelvigd met de doelgroep en ze hun eigen specifieke methodes en aanpakken hebben. De ‘cluster 4-leerkracht’ is een ander soort leerkracht dan de ‘cluster 3-leerkracht’. Veel teamleden moeten eraan wennen dat de clustering er niet meer is.”

Rook is ervan overtuigd dat deze ‘aardverschuiving’ alleen duurzaam tot stand kan worden gebracht als medewerkers – het zijn er 57 – deze zelf vormgeven. Daarom is ze al vroeg begonnen met een projectgroep, waar alle medewerkers aan kunnen deelnemen. Regelmatig wordt er, met begeleiding, aan de ontwikkeling gewerkt tijdens een maaltijd, waar alle medewerkers kunnen aanschuiven. Iedereen kan meepraten, ideeën inbrengen, en zorgen kenbaar maken. “We doen dit echt in co-creatie”, zegt Rook. “Iedereen kan

meedoen, maar het moet niet. Gelukkig maken veel medewerkers gebruik van die mogelijkheid.”

GROEPEN SAMENSTELLEN

Heel belangrijk was de vraag op basis van welke criteria de geïntegreerde groepen worden samengesteld. Om die criteria vast te stellen, heeft de projectgroep daarmee eerst geoefend, vertelt Rook. “We hebben alle leerlingen van de middenbouw genummerd, en op een rij gezet, met een korte schets van hun ondersteuningsbehoeften, maar zónder vermelding van hun naam. Op basis van deze informatie is de projectgroep een groepsindeling gaan maken. Dat was vaak verrassend, omdat de teamleden niet wisten over welke leerlingen het ging. Ze stelden bijvoorbeeld vast dat het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau een heel belangrijk criterium is. Dat kinderen in een groep ongeveer op hetzelfde sociaal-emotionele niveau functioneren, is belangrijker dan bijvoorbeeld een overeenkomstig intelligentieniveau.”

Door te oefenen met zo’n ‘anonieme’ groepsindeling, heeft het team uiteindelijk vier criteria vastgesteld die richtinggevend zijn voor de indeling van de groepen: het sociaal-emotioneel functioneringsniveau, communicatie, zelfstandigheid en uitstroom/OOP. Deze criteria liggen zeker niet vast voor altijd, stelt Rook. “We zijn constant in ontwikkeling. Momenteel voeren we bijvoorbeeld het gesprek over ‘leren leren’, ofwel de leerattitude van leerlingen. Mogelijk

wordt dat wel het belangrijkste criterium, want we zien dat kinderen die een goede leerattitude hebben, vaak uitstromen naar de meest kansrijke vervolgplekken. We moeten daar dus veel aandacht aan gaan besteden, en daar hebben we de zorg bijvoorbeeld ook bij nodig. Zo zijn we constant bezig om verder te bouwen aan ons aanbod, onze werkwijze en de samenwerking met partners.”

ONDERZOEK

Om dat gefundeerd en gericht te doen, is het noodzakelijk dat het proces en de opbrengsten goed worden gevolgd en geëvalueerd. Daarom doet een lector van Saxion onderzoek naar de ontwikkelingen. Rook: “Wij vinden dat heel belangrijk, omdat we willen weten of we de goede dingen doen en of we de dingen goed doen. De eerste tussenrapportage¹, die met name inzoomt op de leerkrachten, geeft ons informatie en handvatten, die we gebruiken bij de verdere ontwikkeling van inclusief onderwijs.”

TIPS

- Wil je een duurzame ontwikkeling bewerkstelligen, geef deze dan samen met het team vorm en inhoud.
- Werk vanuit een visie op teamontwikkeling en heb geduld. Het kost veel tijd om een duurzame ontwikkeling te realiseren.
- Je mag best voor de groep uitlopen, maar je moet wel zorgen dat je nog hoort wat ze zeggen.

MEER INFORMATIE

Ina Rook

i.rook@sokampen.nl

1 Tuijl, C. van (2017). Gemengde groepen in speciaal (basis)onderwijs. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 56, 269 – 278.